

1-EL FINAL DE LA GUERRA CIVIL

1.1-La batalla del Ebre i la caiguda de Catalunya

la batalla del Ebre va ser una operació militar insòlita: les forces republicanes van creuar un riu amb unes forces franquistes perfectament posesionades a l'altre costat. L'operació va ser preparada mesos enrera. Es treslladaren barques de la costa a l'interior, i els soldats aprengueren a remar, a nedar i a construir ponts i passeres.

La batalla va iniciar-se a les 0,15 hores de la matinada del dia 25 de juliol de 1938, festa de St. Jaume, quan l'exèrcit republicà va començar a creuar al riu per diferents punts entre el curs mig-alt (Mequinensa) i el baix (Amposta).

Les terres del Matarranya , la ribera d'Ebre, el Baix ebre, la Terra alta van veure la major de les forces combatents de la història de Catalunya on hi van perdre la vida milers d'homes.

Per la zona Nord, l'exèrcit republicà tingué un exit inicial , travessant el riu i formant una bossa que aguantaria fins a primers d'agost. El que en principi semblava una victòria per a les tropes republicanes va esdevenir després una de les més sagnants de les derrotes . La 42 divisió republicana va ser l'encarregada de creuar l'Ebre per la zona de Mequinensa – Faió amb les Brigades 59, 226 i 227. El dia 25 de juliol la divisió comptava amb unes forces de 9500 homes i el dia 6 d'agost, quan va tornar a creuar l'Ebre, van tornar solament 3500 homes.

En una altra acció al Sud, es trobà amb serioses dificultats i foren deturades a l'altura d'Amposta, on tingueren que repasar el riu rapidament tornant al punt de partida ja també amb baixes d'homes.

Per la zona central l'operació fou un exit (també inicial). El pas del riu entre Riba – Roja i Benifallet va agafar per sorpresa a les forces franquistes i el front s'enfonsà a favor dels republicants: Ascó, Fix , foren ocupats, i progressivament caigueren també en poder dels republicants desde Mora d'Ebre i l'ermita de St. Geroni, fins a Pàndols. Però el comandament franquista va ordear la màxima resistència i comença a enviar reforços. La batalla de l'Ebre entrea en una nova fase. La més dura, amb l'atac constant de l'avoació alemana, amb bombardejios des del matí fins a la nit (300 avions cadena caçes, van arribar a realitzar fins a 3 serveis diaris).

L'exercit franquista, amb l'arribada d'importants reforços, va iniciar les seves contraofensives per recuperar el

terreny perdut. Alehores, es van produir les batalles més dures. Punta tàrrega, cota 705... noms que avui romanen en la memòria popular foren testimonis directes d'uns fets que van anar molt més enllà de la lluita armada i que han assolit una resonància mítica.

1.2- La derrota final de la República:

Després d'una campanya electoral de gran violència verbal, les eleccions van ser guanyades pel Front Popular al 1936. La dreta, per altra vanda, augmentava la seva força, la qual esdevindria a formar la futura Espanya « nacionalista ».

Inmediatament després del triomf del Frente Popular es va anar formant una conspiració de les forces de dreta, més ben organitzada que el 1932, quan es va revoltar el General Sanjurjo. Diversos generals estaven decidits a evitar el desencadenament d'un moviment revolucionari popular, mentre que Azaña intentava inútilment de frenar el procés revolució social protagonitzada per CNT. Finalment, el 17 de Juliol de 1936 va començar a Melilla l'Alzamiento Nacional, moviment que va ser recolzat per tradicionalistes, monàrquics i falangistes.

2- EL PRIMER GOVERN FRANQUISTA

2.1- La repressió de la postguerra:

Els tribunals militars van prendre el paper en la justícia i van condemnar els acusats de delictes polítics.

La legislació que s'aplicava desde 1939 era la *Ley de Responsabilidades Políticas* (9 de febrer de 1939), que permetia jutjar persones del vèndol vençut per actuacions polítiques que haguéssin fet a partir de l'1 d'octubre de 1934. Aquesta llei es va aplicar a persones dels partits polítics d'esquerres, maçons, membres dels Tribunals Populars i sindicalistes, es va completar amb la *Ley para la supresión de la Masonería y el comunismo* (1 de març de 1940).

Els tribunals militars aplicaven penes que solien consistir en l'ampresonament o la condemna a mort. El nombre d'execucions entre els anys 1939 i 1945 es calcula que va ser d'unes 30.000. En quant al nombre de persones empresonades es considera que l'1 d'abril de 1939 n'hi havia unes 100.000 i que, a la fi del mateix any, la xifra era de 270.000.

D'altra banda les persones que eren Funcionaris de l'Estat o dels municipis en territori republicà van ser objecte d'una investigació extremament rigorosa (anomenada també «depuració»), que en molts casos va comportar a l'acusat la pèrdua del lloc de treball.

El 3 de març de 1943 es va promulgar una nova llei que qualificava de «rebel·lió militar» qualsevol infracció de les lleis d'ordre públic de manera que aquests tipus d'infraccions havien de ser jutjades també per tribunals militars.

2.2-la repressió cultural i l'abolició de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya

Una de les primeres disposicions que pren l'autoritat militar és la prohibició de l'ús de la llengua catalana en la vida civil i religiosa. Aquesta prohibició i persecució de la llengua i l'agressivitat anticatalanista impedeix que la intel·lectualitat resorgeixi i sigui present a la vida pública o a les publicacions.

El trencament cultural amb la república necessita un model escolar que transmeti els valors dels vencedors, i es porta a terme una forta repressió contra el professorat i es canvien radicalment els valors i el model educatiu. A partir d'aquest moment tot l'ensenyament es fa en castellà, i s'ignora la llengua, la història, les tradicions i les costums de Catalunya. Es prohibeix la coeducació de nois i noies, que a partir dels sis anys s'eduquen en aules separades, s'introdueixen assignatures obligatòries com *la religión*, *la formación del espíritu nacional* per als nois i *tareas del hogar* per a les noies, i que són impartides directament per membres de la Falange i de

la Sección Femenina del partit únic.

A totes les aules hi figura un santcrist i un retrat del Caudillo. Quan comença el dia, s'hissa la bandera i s'entona l'himne nacional.

La Catalunya republicana i autònoma, aïllada de la resta del territori de la República des de l'arribada dels franquistes a la Mediterrània per Vinaròs, tenia els dies comptats. El 26 de gener de 1939 era ocupada Barcelona i el 10 de febrer l'exèrcit revoltat ja controlava tot el territori català. Però la República va deixar el govern de Catalunya sense el control de la majoria de competències i serveis, fet que va ajudar força a en Franco.

2.3- La influència estrangera: els feixisme alemany i italià:

El feixisme de Hitler:

Hitler odiava als aristòcrates, capitalistes, comunistes i liberals, així com els jueus i a tots aquells que no pertenyien a la raça aria. Consumat orador, Hitler, va aconseguir ràpidament seguidors acusant al govern republicà de dèbil i traïdor. Va proposar l'expulsió de jueus, als qual els descrivia com a infames, per repartir els seus llocs de treball entre dignes alemanys, i va prometre recuperar la força i l'honor d'alemanya. A canvi, demandava la completa lleialtat i obediència del poble a la seva persona com el seu *Führer* (conductor). Per reforçar el seu missatge, les SA (*Sturm Abteilung*) van atacar a comunistes, jueus i membres d'altres partits.

Hitler va ser elegit canceller i es va proclamar comandant en cap de les forces armades.

En el seu règim s'ilegalitzaren tots els partits polítics exepete el nacionalsocialista. Les bagues es prohibiren i les persones sense feina eren inscrites en camps de treball o s'allistaven a l'exèrcit.

Pel que fa a l'economia, el III Reich va buscar ser autosuficient.

Es va constituïr un exèrcit professional i es va establir el reclutament obligatori per tots els ciutadants alemanys.

El feixisme de Mussolini:

Va ser un moviment de caràcter nacionalista, antiliberal i antisocialista. Aquesta dictadura va aconseguir el recolzament d'àmplies capes de societat.

Es va prendre com un dels bastants models a seguir un antic símbol e disciplina romana. La seva activitat es va estendre per les zones rurals, on les seves milícies de camises negres van aconseguir el recolzament dels terratinents mentre atacaben a les lligues de pagesos i a les associacions socialistes. En un moment d'oportunisme, el feixisme va abandonar el seu talent republicà per a guanyar-se la confiança de l'exèrcit i de la monarquia.

Les influències al règim de franco:

El règim franquista va ser influït de moltes maneres, com el reclutament obligatori o la represió i persecució de tota persona que no fos de les mateixes idees o per l'estil (cal recordar la llei que deia *ley de represión al comunismo i masonería*). També es veu influït per el feixisme alemany perquè l'economia era formada per un procés autàrquic . També es veu influït perquè el feixisme de Franco, també tenia un líder, el *Caudillo*.

Del feixisme Italià adoptà el fet de tenir el partit i estètica pròpia (cal recordar que els de la Falange, anaven vestits amb camisa blava i una txapela vermella), així com també la confiança i recolzament de l'exèrcit.

3-SITUACIÓ SOCIAL

3.1- La Falange:

La falange espanyola va ser un partit polític Espanyola creat a 1933, durant la II República, que va proporcionar las bases ideològiques al règim franquista.

Creació de la Falange:

El març de 1931, Ramiro Ledesma Ramos va publicar *la conquista del estado* entorn el grup que es formaria *Guerra Hispánica*, i a l'agost, Onésimo Redondo fundava les Juntas Castellanas de Actuación Hispánica i el diari Libertad. Ambdós grups formaríen a l'Octubre les *Juntas de Ofensiva Nacional-Sindicalista* (JONS) amb una ideologia clara: nacionalisme hispanista, antimarxisme, totalitarisme, antiliberalisme, organització paramilitar i un cert anticemitisme.

Neixien també altres grups feixistes: el tradicionalista, el monarquic de Renovación Española i el Bloque Nacional. El 29 d'octubre de 1933, José Antonio Primo de Ribera, (fill del dictador), va presentar un altre moviment més, el Falangista, que pocs dies després va prendre el nom de la Falange Española. (FE), va fer públic el seu himne (cara al sol) i el seu uniforme (la camisa blau marí). El 4 de març de 1934 es fusionaven la FE amb les JONS. El seu nou nom, seria el de la *Falange Espanyola de las JONS*, prenen d'aquestes el seu escut (el yugo i les flexes dels reis catòlics) i la seva bandera, (tres franjes verticals negra-roja-negra, tal com de l'anarquisme). El nou partit, tenia prop de 3000 afiliats.

La revolució d'Octubre a Astúries i la proclamació de l'Estat Català, van provocar una forta reacció nacionalista. Alguns grups, i entre ells la Falange, van anunciar ja la seva participació a la guerra civil, que intuyen ja molt a prop.

La guerra civil:

En les eleccions de 1936 la Falange no va obtenir cap escó. El nou govern del *Frente Popular*, la va declarar il·legal i els seus principals líders, van ser empresonats. Desde la presó, Primo de Rivera, va ordenar als seus seguidors la participació en l'*Alzamiento*, que va portar a l'esclat de la Guerra Civil (1936-39).

El 17 va esclatar la rebelió, i el 18 els Falangistes es van posar a disposició dels sublevats: a Sevilla, a Granada, a Galicia o a Madrid.

La situació dels falangistes era, però, molt débil. Els seus principals líders estaven empresonats o eren afusellats a la zona republicana. Però Francisco Franco va intuir que la falange podia subministrar la base ideològica a la seva revelió.

Mentrestant, Manuel Hedilla, había sigut elegit sucesor de Primo de Ribera. Però Franco va decidir la integració de tots els grups polítics (sobre tot falangistes i carlistes) en un sol moviment.

El 19 d'abril, es creava la *Falange Espanyola Tradicionalista y de las JONS*, de la qual Franco es constituiria en cap únic.

Durant el franquisme:

El nom de Falange va ser poc a poc substituït en la dècada de 1940 pel de Movimiento Nacional i el règim va acabar per convertir-se en el *Nacionalcatolicismo*.

Ja durant la transició, a la democràcia, després de la mort de Franco, es van legalitzar els grups escidits del

falangisme espanyol: FE de les JONS i FE independent, ambdós sense importància política en l'organització del nou estat democràtic.

3.2– El Sindicat Vertical:

El sindicat vertical va ser una entitat que agrupava patrons i assalariats per la defensa d'uns interessos que considera sempre compartits per ambdós sectors de la producció. Per tant nega la lluita de classes. El sindicat vertical, és tutelat per l'estat, i és propi de règims dictatorials. Deia que els espanyols quan col·laboren en la producció constitueixen la Comunitat Nacional sindicalista com unitat militant en disciplina del moviment.

Era l'únic sindicat permès en el govern de Franco.

3.3–Les organitzacions juvenils:

A la dècada del 60, el moviment de joves amb ganes de començar a preparar un canvi de futur més aviat antifrancista i de caràcter democràtic, va adquirir un gran creixement. A Catalunya va suposar la desaparició del SEU (Sindicato Espanyol Universitario), organisme de control governamental, i la creació del Sindicat Democràtic d'Estudiants de la Universitat de Barcelona (SDEUB). L'assemblea constituent d'aquest sindicat, celebrada al 1966 al convent dels Caputxins de Sarrià, va comptar amb l'assistència de 500 delegats estudiantils i la presència de destacades personalitats del món de la cultura. El fet que aquesta assemblea fos il·legal, segons el govern franquista, va provocar un espectacular assetjament del convent per la policia. Aquest episodi ha passat a l'Història amb el nom de Caputxinada.

3.4–l'Exèrcit, militars en el poder:

Els militars eren i seguiràn sent, una peça central en l'estructura de poder del règim. L'exèrcit era tota una reserva controlada de poder per Franco que, una vegada depurada en la dècada anterior dels seus elements proclives a la monarquia o amb símptomes liberals, es consolidà en termes de fidelitat. Així, l'exèrcit com a tal no va actuar autònomament, no va adquirir protagonismes polítics i va establir una relació especial amb Franco en termes de lleialtat i disciplina, sentint-se així depositari per sobre de la societat civil, del manteniment dels valors del 18 de juliol.

Eran els *Militars de Franco*, que rodejaren al dictador com col·lectiu i com personal polític de confiança.

L'exèrcit era una institució fortament ideologitzada precisament en el seu paper polític de defensa dels gests fundamentals del règim.

Va ser la peça mestra del règim que menys evolucionà i s'adaptà als temps.

Es va distanciar de la societat civil i va mantenir les seves pautes de cohesió i la seva comunitat de valors:

- Culte místic de la nació
- Visió dogmàtica i intransigent de la religió catòlica
- Projecció del ordre
- La jerarquia i la disciplina en la organització político-social
- Còdig d'onor
- Firme creença en la superioritat de la seva missió salvadora de les escències de la patria.

Aquestes creences i aquesta actitud van ser la base del seu paper polític tal com deia al concordat firmat al 18 de juliol.

El personal militar va desplegar importants funcions en els apartats de l'estat, nutrint des dels governs civils als ministeris, també altres nivells de l'Administració a més de les feines principals i judicials que tenien assignades.

Tot i això no va evolucionar, hi si ho va fer molt poc, organitzativa i tàcticament.

3.5- l'Església: el Nacional-catolicismo:

Si des del principi de la guerra civil les relacions entre el franquisme i l'església catòlica són exel·lents, després, encara es van reforçar més. Així el 16 de juny de 1941, un acord va ser concluit entre Madrid i la Santa Seu, fixant el procediment de nomenament de les jerarquies eclesiàstiques. Però el caudillo va encara més enllà: col·laborarà intimament amb el règim eclesiàstic, ja que en l'ensenyament, es fet sota el control de les autoritats religioses.

El caudillo dona la joventut a l'església, i això indica que el franquisme no es un règim feixista, sempre preocupat per tenir una base de massa (precisament entre els joves), sinó una forma extrema de reacció tradicional espanyola, utilitzant, a causa de la època i de les circumstàncies certs aspectes del feixisme.

La important llei d'ordenació de la Universitat espanyola del 29 de juliol de 1943 preescrivia «la Universitat adaptarà el seu ensenyament al dogma i a la moral catòlica i a les normes vigents del dret canònic».

Tots els estudiants tenen que formar part obligatòriament del SEU (Sindicat Espanyol Universitari), branca universitària dels sindicats falangistes.

Tots els professors rectors de la universitat hauràn de formar part del Secretariat General de la Falange.

Degut a aquest sistema educatiu imposat pel govern franquista mostren clarament que la universitat té que posar-se al servei de l'estat, que els professors i estudiants estàn encuadrats pel franquisme, que se'ls exigeix fidelitat al Caudillo i la apologia del sistema.

4- LA POLÍTICA EXTERIOR

4.1- 1ª Fase: 1939-1946: Espanya i la IIª Guerra mundial.

4.1.1- La No beligerància

El 13 de juny de 1940 Espanya va passar de la neutralitat a la No-beligerància, degut a l'extensió del conflicte de la Mediterrània, en el que volia aconseguir la major llibertat d'acció. Aquesta nova política serà recolzada amb l'ocupació per part de l'exèrcit, comandat per el coronel Yuste, de Tànger.

L'obertura del front oriental contra l'U.R.S.S. en el juny de 1941 va provocar la reacció de sectors que volien participar. Però això es va organitzar un exèrcit anomenat División Azul comandat per Muñoz Grandes. L'afer quedava justificat al mantenir-se la tesis de que el conflicte tenia dos punts de vista diferents: una lluita contra el comunisme, que es considerava com una prolongació de la pròpia Guerra Civil d'Espanya, i l'altre punt de vista com a un enfrontament entre democràcia i feixisme, davant la qual es mantenia la política de no-beligerància.

El 1942 va ser un any decisiu perquè: es va retirar Serrano Suñer i va ser substituït per el comte de Jordana; la lenta separació de les potències de l'Eix; i l'apropament dels aliats, fins el punt de substituir les facilitats que

s'ha li havien donat als submarins alemanys en el port de Vigo i de facilitar el desembarco de les tropes aliades en el port d'Àfrica el setembre de 1942.

La mort de Jordana i la seva substitució per José Félix de Lequerica, antic maurista i afiliat a la Falange durant la guerra, va significar en agost del 1944 l'aïllament d'Espanya i l'Alemanya nazi, que aquesta ja havia perdut la guerra.

4.1.2– la División Azul:

va ser un cos de l'exercit espanyol que va lluitar en el front rus integrada en l'exercit alemany (Wehrmacht), durant la segona guerra mundial desde 1941 fins a 1944.

Amb el lema de Rússia culpable, Ramón Serrano Súñer (ministre de govern de Franco), va obrir oficines de reclutament que van rebre milers de voluntaris.

La Divisió no disposava de cobertura propia d'aviació i tampoc disposaven de tancs. En aquesta divisió i van lluitar 15770 soldats, que van tenir 5000 morts, 2000 mutilats i 600 presoners, retinguts a la URSS fins al 1955. els seus caps, van ser el general Agustín Muñoz i desde desembre de 1942, el general Esteban Infantes. Alguns membres de la División Azul, van lluitar fins al final de la guerra integrats a les alemanes

4.2– 2ª fase: 1946–1959: de l'aïllament al reconeixament.

4.2.1– La Guerra Freda:

La guerra freda comença quan acaba la segona guerra mundial, hi ha un període de desequilibri en les relacions internacionals. Tot això va contribuir al disseny d'un nou mapa mundial basat en la divisió del món en zones d'influència de les superpotències, així va formar el que anomenem política de blocs.

De la pau a la Guerra Freda:

Al acabar la segona guerra mundial es crea la ONU (Organització de les Nacions Unides), aquesta organització pretenia defensar el valor de l'ésser humà, la igualtat i resoldre les diferències. Però hi havia una condició, si un país que hi estava dintre no volia entrar a protegir el país la ONU no feia res.

Churchil fa una conferència en contra dels comunistes, diu que els comunistes envairien Europa.

Pla Marshall:

El pla marshall es porta a terme el 5 de juliol de 1947, que consistia en reconstruir la economia un altre cop, aquest pla es fa perquè els europeus temen a que les idees comunistes podien vindre i envair a Europa. Però al costat del pla, van apareixer bastants organismes com la OECCE (Organització europea de cooperació econòmica. Els comunistes veien el pla Marshall també com una idea capitalista introduïda dels Amèrica als Britànics.

Els Conflictes de Corea i d'Indo-xina:

Hi ha dos conflictes que van marcar principalment les relacions interlacionals; la guerra de Corea i la guerra de Indo-xina. La guerra de Corea va començar al 1950, tot va començar perquè, en el 1945 els aliats havien disposat de Corea seria alliberada dels japonesos i que les primeres potències es repartirien el territori a partir del paral·lel 38.

Quan va entrar la ONU i van poder solucionar, va sorgir un altre problema, hi va haver una gran crisi a

indoxina, concretament al Vietnam. La indo-Xina francesa, la integraven al VietNam, dividit en els protectorats de Annam i Tonquín.

Aquestes dues parts de Vuetnam van comportar a enfrontaments entre França i Viet-minh i es crea una sud-república en el paral·lel 17. Es va considerar una situació contrària al acord de ginebra que preveia la unificació del Viètnam. Tot això i que els EUA van intervenir-hi va portar a que la guerra d'alliberament engegada pel Viet-cong va durar en els anys setanta.

De la guerra freda a la distensió:

La guerra freda va acabar quan es va acabar la postguerra, que va ser al 1962.

La independència d'Algèria provoca que el procés de descolonització dels països controlats pels grans imperis, mentre que l'altre esdeveniment posava en evidència les possibilitats d'una nova estratègia dissuasiva.

Es forma una nova doctrina de la disuasió graduada feta per Robert McNamara, en que consistia en que es disuadís totes les represàlies massives.

Guerra freda i les organitzacions socials:

Entre els organismes oficials hi destaca la ONU, que es responsable del manteniment de la pau, una altra organització es la OTAN, en que es va fer un tractat que el seu objectiu era crear una política militar agressiva i comuna.

També són d'àmbit mundial altres organismes com l'OCDCE i el FMI. El COMECON va ser creat l'any 1949 com a resposta a l'OECE. El pacte de varsòvia va ser creat l'any 1955 a la capital polonesa, i el seu objectiu era una política comuna de defensa dels països comunistes, però al any 1989 va desaparèixer.

4.2.2- El Concordat amb la Santa Seu:

el Concordat de la Santa Seu es va signar el 27 d'agost de 1953.

El concordat establia una unitat catòlica. Aquest, havia estat signat a Roma i Madrid.

L'església i l'Estat franquista van arribar a una forma satisfactòria per ambdós parts, i les seves finalitats són reforçar-la.

L'església obté avantatges considerables:

Pasa a ser la religió de l'estat, el matrimoni canònic té valor civil, ; l'ensenyament té que adaptar-se al dogma; la censura està a mans del bisbat, que pot prohibir tota obra contrària a la fe i l'ensenyansa de la religió és obligatòria a tots els nivells.

Pel que fa l'estat sostindrà al clergat creant un patrimoni eclesiàstic que garanteix una retribució convenient per al clergat.

L'estat obtindrà també beneficis, com el dret de presentació en els nomenaments o la obligació de que llengua espanyola es converteixi en la llengua de canonització.

L'Estat disfruta del recolzament de l'església. El Caudillo es fa adorar a tot el clergat Espanyol.

Aquest tractat va portar a que el clergat i Franco poguéssin gaudir d'ajuda mútua recolzant-se així en situacions crítiques.

4.2.3– Els pactes amb USA:

Al 26 de Setembre de 1954 es va firmar a Madrid un tractat, que va durar fins al 1957, entre USA i Espanya , el qual deia que Espanya revia ajuda americana per tal d'accelerar i garantir el seu desenvolupament a causa de les pèrdues originades per la guerra civil a canvi de muntar diverses bases militar (principalment aeroports). Proporcionaràn, també, material militar i equip. A conseqüència del pacte firmat al 1954, EUA va cedir a Espanya més de 226 milions de dòlars, a més a més dels crèdits cedits per l'Import-Export Bank.

4.2.4– La qüestió colonial: Marroc-Ifni:

Els moviments migratoris es produeixen per diferències de tensió demogràfiques sobre els recursos econòmics disponibles. El creixement més fort de la població a Espanya es va donar en les regions de Castilla y León, Galicia, Castilla y La Mancha, Extremadura, i per l'interior d'Andalucía. Totes aquestes són zones de baixa renda per càpita, i per això, en aquestes regions on hi havia l'alta tensió demogràfica sobre els recursos origina la emigració a les zones més industrialitzades i amb menys creixement vegetatiu. Es creant així, una sèrie de corrents migratòries que van des d'Extremadura, Andalucía, les dos Castillas, Galicia, Madrid, Catalunya i tot el nord de la Península Ibèrica. Les capitals de província actuen, amb major o menor mesura, com a focus d'atracció.

La intensificació de la industrialització entre els anys 1951–60 va moure a un milió de persones. Des de les dues Castillas, Extremadura i Andalucía, a els suburbis de Madrid i de les ciutats industrials d'Euskadi i Catalunya. Aquesta gran emigració va aguditzar el problema de la vivenda fins els límits casi irresistibles, i per altre banda hi va haver un despoblament de divuit províncies (Albacete, Avila, Burgos, Càceres, Cuenca, Granada, , Guadalajara, Huesca, Jaén, Lugo, Orense, Palencia, Salamanca, Segovia, Soria, Teruel, Toledo i Zamora), que van perdre població en el període entre 1951–60.

Les migracions a partir del 1961 fins el 65 van experimentar una forta intensificació.

Les migracions exteriors van ser pràcticament inexistents entre el 1939–45 a causa de la II Guerra Mundial, però es van reactivar entre el 1946–50 en direcció a l'Amèrica llatina, la població espanyola va entrar en una etapa de forta mobilitat a partir de 1959. Els estímuls més forts van ser, per una banda, el pla d'estabilització, i la ona de prosperitat apreciada a Europa a partir del 1958 (any del pacte amb la Santa Seu i la creació de la CEE). Gràcies aquesta emigració no hi va haver molt atur a Espanya.

El creixement de la població i les migracions interiors van determinar el període de 1939–70, i sobre tot a partir del 1950, hi va haver un fort impuls d'urbanització (sobretot a Madrid i Barcelona).

Aquest procés d'urbanització es veu reflexat en les transformacions de la societat espanyola. Els agricultors van començar a perdre importància en relació a les classes urbanes, i aquestes agafen molts obrers industrials i treballadors dels serveis, que plantegen reivindicacions també creixents per les condicions de vida, afer que portarà a una gran tensió en la societat espanyola i a l'estructura política.

5– L'OPOSICIÓ AL RÈGIM FRANQUISTA

5.1–La guerrilla: Els Maquis:

Els maquis van ser un moviment de guerrilles antifranquistes que tingué lloc en diversos punts d'Espanya. Els maquis tingueren ressó després que l'alliberament de França permetés l'entrada al Pirineus , la qual cosa va fer que poguéssin entrar homes i dones (les dones , encara que minoritàries, també van participar en el

conflicte dels maquis) de França.

El període de màxima esplendor de l'expandiment dels maquis va ser entre els anys 1944 i 1949.

Aquest moviment va ser animat pel PSOE i PCE. Els maquis van arribar a plantejar veritables problemes a les autoritats franquistes, que en diversos casos hagueren de servir-se de l'exèrcit finalment foren accions directament a les ciutats. Barcelona va formar part de les accions produïdes a les ciutats.

5.2- El Govern a l'exili. La generalitat a França:

Atesa la impossibilitat de reunir-se el Parlament en aquelles circumstàncies de dispersió, Josep Irla, que havia estat elegit President del Parlament l'octubre de 1938, assumí interinament la Presidència de la Generalitat a l'exili, fins que, el 7 de maig de 1954, Josep Irla dimití les seves funcions. La necessitat de garantir la continuïtat de la Presidència de la Generalitat en una situació que impedia el funcionament normal de les institucions de Catalunya portà a l'elecció d'un nou president per diputats del Parlament de Catalunya que es reuniren el 7 d'agost de 1954 a l'ambaixada espanyola de Mèxic, país que no havia reconegut el règim polític de l'Espanya franquista instaurat el 1939. Fou elegit President de la Generalitat Josep Tarradellas, en qui Josep Irla ja havia delegat les seves funcions executives l'any 1952 i que el 1937 havia estat conseller primer del Govern català i conseller de Finances.

Tarradellas es convertí en dipositari de la Generalitat i va ser reconegut com a tal per les forces polítiques catalanes. En haver acabat el franquisme, la Generalitat es torna a establir a Catalunya. Al 1980, Josep Tarradellas abandona el càrrec i passa a ser el president, Jordi Pujol.

5.3- La mobilització social: la Vaga dels tramvies a Barcelona:

El 28 de febrer de 1950, la companyia de tramvies de Barcelona sol·licità al govern una revisió de les tarifes de l'1 de gener de 1948, tot i haver tingut grans beneficis l'any 1949. La puja va ser aprovada i les nove tarifes foren posades en vigor al 9 de desembre de 1950. D'altra banda el 31 de desembre, l'Ajuntament de Madrid va aprovar també l'augment de les tarifes de tramvies, autobusos i trelobusos.

Davant aquest fet, foren editats anònimament s fulls volandres, dels quals foren tramesos bastants exemplars per correu, o es demanava a tots els ciutadans que no utilitzessin els tramvies a partir del primer de Març, fins que no igualéssin les tarifes de transport públic a les que regien a Madrid. Els estudiants es convertiren en els principals animadors de la campanya que havia de menar al boicot als tramvies. A partir del 24 de febrer, la gent va deixar de pujar-hi.

El dia 1 de març, lesavingudes eren grans manifestacions de gent que anava a peu fins a la feina: els tramvies circulaven buits. Les autoritats estaven desconcertades i les forces d'ordre públic actuaren, en alguns moments, amb una brutalitat extrema.

Aquella situació –insólita fins alleshores en el nou estat– evolucionà ràpidament.

En el govern, dins la mateixa Falange, hi hagué actituds diferents davant d'aquells fets: un sector donava suport al govern i col·laborava en l'intent de reestablir la normalitat, mentre que d'altres intentaren aprofitar aquells esdeveniments a favor d'un enfrontament amb el governador civil.

Davant la unanimitat ciutadana, tant l'Ajuntament com el Governador Civil acceptaren la proposta d'aquelles entitats, de retornar a les antigues tarifes; i el dia 5 de Març, el Ministeri d'Obres Públiques també es pronuncià en el mateix sentit.

La major part de les petites i mitjanes empreses es negaren a descomptar dels salaris els dies de vaga i a

acomiar els detinguts; en definitiva, elles també es sentien afectades per la corrupció i la desorganització del sistema econòmic.

La vaga general dels tramvies havia estat important: Havia aconseguit que milers de treballadors sortissin al carrer tot i la repressió que els tenia estamordits. Representà una certa millora en les condicions de vida, i creà un precedent important per a la resta de l'estat, on, si bé aquestes accions no tingueren tant d'èxit, feren saber al règim que la conflictivitat social aniria en augment si no es donava un gir en la política econòmica.

6-L'EVOLUCIÓ SOCIAL DE LA POSTGUERRA

6.1- Evolució demogràfica:

la població decreix durant la guerra civil, però durant la postguerra, del 1939 al 1959 la població espanyola va augmentar en cinc milions d'habitants aproximadament.

La població augmentava aproximadament entre 200.000 i 210.000 persones anyalment.

La renda per càpita també va anar augmentant, la qual cosa va ajudar en l'augment de població, ja que hi ha via més llocs de treball.

Taula comparativa:

Any	Població (en milions d'habitants)
1940	25.768.556
1945	26.804.242
1950	27.866.833
1955	29.042.857
1959	30.049.190

6.2-La població: moviments migratoris:

Els moviments migratoris es produeixen per diferències de tensió demogràfica sobre els recursos econòmics disponibles. El creixement més fort de la població a Espanya es va donar en les regions de Castilla y León, Galicia, Castilla y La Mancha, Extremadura, i per l'interior d'Andalucía. Totes aquestes són zones de baixa renda per càpita, i per això, en aquestes regions on hi havia l'alta tensió demogràfica sobre els recursos origina la emigració a les zones més industrialitzades i amb menys creixement vegetatiu. Es creant així, una sèrie de corrents migratòries que van des d'Extremadura, Andalucía, les dos Castillas, Galicia, Madrid, Catalunya i tot el nord de la Península Ibèrica. Les capitals de província actuen, amb major o menor mesura, com a focus d'atracció.

La intensificació de la industrialització entre els anys 1951-60 va moure a un milió de persones. Des de les dues Castillas, Extremadura i Andalucía, a els suburbis de Madrid i de les ciutats industrials d'Euskadi i Catalunya. Aquesta gran emigració va aguditzar el problema de la vivenda fins els límits casi irresistibles, i per altre banda hi va haver un despoblament de divuit províncies (Albacete, Avila, Burgos, Càceres, Cuenca, Granada, , Guadalajara, Huesca, Jaén, Lugo, Orense, Palencia, Salamanca, Segovia, Soria, Teruel, Toledo i Zamora), que van perdre població en el període entre 1951-60.

Les migracions a partir del 1961 fins el 65 van experimentar una forta intensificació.

Les migracions exteriors van ser pràcticament inexistents entre el 1939-45 a causa de la II Guerra Mundial, però es van reactivar entre el 1946-50 en direcció a l'Amèrica llatina, la població espanyola va entrar en una

etapa de forta mobilitat a partir de 1959. Els estímuls més forts van ser, per una banda, el pla d'estabilització, i la ona de prosperitat apreciada a Europa a partir del 1958 (any del pacte amb la Santa Seu i la creació de la CEE). Gràcies aquesta emigració no hi va haver molt atur a Espanya.

El creixement de la població i les migracions interiors van determinar el període de 1939–70, i sobre tot a partir del 1950, hi va haver un fort impuls d'urbanització (sobretot a Madrid i Barcelona).

Aquest procés d'urbanització es veu reflexat en les transformacions de la societat espanyola. Els agricultors van començar a perdre importància en relació a les classes urbanes, i aquestes agafen molts obrers industrials i treballadors dels serveis, que plantegen reivindicacions també creixents per les condicions de vida, afer que portarà a una gran tensió en la societat espanyola i a l'estructura política.

6.3– De l'autarquia a la liberalització:

forçats per la propia guerra civil i pel conflicte mundial, i després per l'aïllament internacional, la política econòmica d'aquests primers anys es podria qualificar amb el concepte d'autarquia.

La política d'autarquia propugnava l'autosuficiència d'un determinat país limitant al màxim la seva dependència respecte a l'exterior.

En la formulació d'aquesta política a Espanya van influir les tendències proteccionistes anteriors a la guerra i el propi procés bèl·lic, per les necessitats d'autosuficiència que va generar.

La política d'autarquia d'un fort intervencionisme de l'estat. Aquest intervencionisme es va caracteritzar per una regulació estatal del comerç exterior i per la protecció de la indústria nacional enfront de l'estrangera. Igualment es va regular la creació de noves empreses i es van oïmpedir les inversions en capital estranger de més d'un 25%.

Es van construir empreses públiques amb caràcter subsidiari de l'empresa privada com ara l'INI (*Instituto Nacional de Indústria*, 1940) o la RENFE (*Red Nacional de Ferrocarriles Espanyoles*, 1940) que s'ocupaven de sectors no rendibles, però necessaris per al país. Finalment l'any 1940 es va fixar l'anomenat «statu quo» bancari, que limitava el nombre de bancs i sucursals als existents en aquell moment, la qual cosa significava el monopoli financer del país en benefici d'aquests bancs.

Aquesta intervenció amb la burocràcia administrativa que comportava, era enormament costosa i implicava disponibilitat de grans sumes de diners per part de l'Estat. Com que el sistema impositiu era ineficax i gairabé inexistent, es rtecorria a l'emissió de Deute Públic per finançarles despeses, deute que era obligatòriament adquirit per tots els bancs. Però aquesta forma de finançament provocava una alta inflació que reduïa cda vegada més el poder adquisitiu dels salaris.

La via autàrquica estava portant el país al col·lapse econòmic, ja que implicava un nivell tant escàs de consum que fins per les escasses possibilitats industrials del país era més rendible l'evasió de capitals que no pas invertir-losen na indústria sense consumidors.ñ l'agricultura continuava sent incapaç d'atendre la demanda nacional i els beneficis de la burgesia començaven a perillar.En el pas de 1956 al 57, era evident que calia, no solament una liberalització de l'economia, sinó una veritable transformació per adequar-se a les noves condicions del capitalisme internacional.

El nou govern de 1957 promocionà el salt definitiu per l'eliminació dels obstacles autàrquics amb l'acceleració dels canvis econòmics durant el bieni 1957–59.

El pla d'estabilització van ser mesures de racionalització que es van trobar en el el camí a punt de inflexió.

En primer lloc es va establir la fixació d'un canvi exterior únic per la peseta i la devaluació -42 pesetes/dólar- per a estimular les exportacions. En segon terme, una seqüència de mesures antiinflacionistes: suspensió de la monetització de la Deuta Pública, elevació del tipus de descompte i control dels gastos públics. A més, es posava en marxa una reforma tributària, orientada a la progressivitat de l'impost.

La llei establia que els convenis es firmarien sempre en termes de millora de les condicions de treball, mai en sentit contrari, i establia tres tipus:

-grup de treballadors o secció d'una empresa

-treballadors d'una empresa, grup d'empreses amb característiques comunes de la localitat, província o comarca

-grup d'empreses cobertes per una mateixa reglamentació de treball en diferents àmbits territorials fins els de caràcter interprovincial.

En el sector públic es va frenar l'emissió de Deuta Pública es van suprimir els subsidis, a empreses públiques, es contribuïren les inversions en organismes autònoms i es limità el gasto públic total, mesures totes elles que alimentat l'inflació. En el sector privat, es limità el volum total del crèdit i es frenaren igualment les operacions actives de la banca. Per completar-ho, es va demanar ajuda exterior per el Pla d'Estabilització mitjançant crèdits canalitzats per la OECE i el FMI.

El pla de 1959 va significar el reconeixement de que el model autàrquic estava definitivament agotat.

6.4-Evolució dels sectors econòmics:

Pel que fa a l'agricultura, durant els primers anys de la postguerra, l'agricultura espanyola estava molt malament subsistentment parlant. Dos va ser els factors fonamentals que van proporcionar la transformació de l'agricultura:

-*l'exòde rural*: la necessitat de mà d'obra de les zones industrialitzades espanyoles (Catalunya, Euzkadi i Madrid) i dels països de la CEE va provocar un enorme exòde de bracers i petits propietaris agrícoles i en conseqüència un descens dels beneficis. Davant d'això els empresaris agrícoles, per tal de millorar els seus guanys, van iniciar un procés de mecanització que permetés una intensificació dels cultius.

-*La diversificació en la demanda de quèviures*: A remolc del creixement econòmic, la dieta alimentària d'una part dels espanyols va canviar substancialment. La demanda de productes fonamentals en la dieta tradicional (cereals...) va disminuir a favor de l'increment de la demanda de productes de més riquesa alimentària

(carn, llet, fruita...). Aquest desajust entre l'oferta i la demanda va posar en evidència la necessitat d'una reestructuració agrícola per tal de millorar i diversificar la producció.

Estimulat per aquests canvis el camp espanyol va iniciar un procés de mecanització i de millora de les seves tècniques de cultiu.

Tot i això la política agrària del franquisme va tenir dos objectius bàsics:

-*pla de concentració parcel·laria*: Pretenia una racionalització de les explotacions mitjançant l'agrupació de les parcel·les per tal de construir explotacions més grans i per tant més viables econòmicament.

-*Llei de grans zones regables*: Mitjançant la política de regadius, especialment programada a partir de 1962. Es van regar 2 milions d'hectàrees. Aquesta política va significar una veritable reforma tècnica del camp,

malgrat que va beneficiar sobretot els grans propietaris.

Pel que fa al sector industrial, a partir de 1961 les mesures liberalitzadores del pla d'estabilització van començar a donar els seus primers resultats, que es van palesar en un important desenvolupament industrial, un significatiu creixement de les ciutats i un augment del nivell de vida del espanyols.

S'ha dit, i amb raó, que la veritable industrialització espanyola data dels anys seixanta. La població activa dedicada a la indústria va passar del 26,5% el 1950, al 32,98% el 1960 i al 37,28% el 1970. La producció industrial va créixer en termes globals un 9,5% acumulatiu anual entre 1958 i 1964 i un 11% en el període de 1964-1972.

En aquesta renovació industrial va tenir gran importància les inversions de capital estranger que entre 1961 i 1971 van sumar aproximadament el 18% de l'inversió total. Aquesta presència de capital estranger, motivada per les condicions d'inversió favorables que l'estat espanyol oferia, va accentuar la dependència exterior i va disminuir la capacitat decisòria del món econòmic espanyol.

L'entrada massiva de béns estrangers va possibilitar la renovació de l'equip industrial i l'adopció de nova tecnologia.

Els tres sectors protagonistes del creixement industrial i de la renovació tecnològica vanser el químic, l'energètic i el de la maquinària. Els progressos industrials van arribar també a d'altres sectors econòmics, com ara el de serveis, que van avançar a un ritme encara més accelerat que el de la indústria, gràcies al fenomen turístic i a les noves exigències del transport i de les comunicacions.

7. Entrevista a un personatge viu de l'època

Entrevista a Montserrat Roquerols i Català. (iaia Montserrat)

1-Com van ser els primers anys de postguerra?

Va ser força difícil, sobretot, perquè no hi havia gaire menjar i jo com que tenia altres germans i els meus pares, costava molt de trobar menjar. El fet de no tindre gaire menjar el recordo amb molta pena, perquè jo tenia gana, i no poder berenar perquè no hi havia pa...

Va ser una època molt difícil, perquè després de la guerra, havies de començar de nou i al començar de nou, sempre es una cosa difícil per una família, i a més els meus pares que tenien quatre fills els quals estàvem en l'edat de tenir un mica d'estudis, i només el meu germà gran va poder estudiar a Barcelona perquè al poble no hi havia prou mitjans, i mica en mica vàrem anar tirant.

2-A l'hora d'alimentar-se com es feia? (cartilles...)

per aconseguir menjar, teníem una llibreta de racionament, amb la qual cada dia quan anàvem a buscar el pa, ens tallaven un cupó. Tampoc podies comprar el que tú volies, t'havies de conformar amb el que et donaven amb la cartilla perquè hi havia molt poc de menjar, i s'havia de racionar.

Jo, tot i vivint a fora, a Sant Antoni de Vilamajor, el que no tenia un hort o no era pagés, ho tenia força difícil per alimentar-se.

3-La teva família estava del bàndol de Franco o més aviat del bàndol democràtic?

La meua família ha estat sempre del costat de la democràcia, encara que jo era petita i no sabia ben bé quines eren les idees dels meus pares però jo el que recordo era més aviat sentir parlar de la democràcia, i no de la

dictadura ni de Franco, perquè no era bó per a ningú

4-Era molt difícil guanyar diners?

Encara que jo era petita i no m'en recordo massa bé, però sí, era difícil.

Recordo que al meu germà i a les meves germanes, els hi costava de poder trobar una feina, i fins que no la van trobar, doncs anavem tirant del pare i la mare.

5-Es tenia més en compte l'educació o es mirava més per els diners?

Abans, l'educació, no era tan important com ara, que ho és més. Abans la gent anava molt més per poder guanyar diners, perquè com que si volies comprar altres coses que no eren reglades s'havia de fer per l'estraperlo, perquè esclar si no ens moriem de gana!. Doncs sí, s'anava més pels diners que pels estudis.

6-A l'hora d'habitar a un lloc o a un altre (camp-ciutat), hi havia preferències?

Moltes persones que no eren pagesos, doncs clar, es pensaven que a la ciutat tindrien més camí per poder tirar endavant, perquè el que tenia camps, era pagés o tenia un hort a part de treballar, doncs sí que es quedaven als pobles, però els que no ho tenien marxaven a les ciutats.

Tot i aixó nosaltres ens vàrem quedar a Sant Antoni (al poble), i poc a poc vem anar tirant i mira, ens en vem ensortir.

7-El fet de no poder parlar el català us afectava molt?

Sí que ens va afectar, perquè tant jo, com els meus pares o com jo mateixa em sigut sempre catalans i em parlat català, doncs esclar, vulguis que no aixó t'afectava molt, perquè per exemple si havies d'anar a Barcelona, havies d'anar a l'Ajuntament perquè et fes una salvaconducta per poder-hi anar, i es clar, tú en el mateix poble havies de parlar el castellà perquè no et permetien parlar el català ni el teu mateix poble.

BIBLIOGRAFIA

-Enciclopèdia PROA. Enciclopèdia Catalana, editorial Indústria gràfiques

S.A.

-História De la España franquista. Manuel Tuñón, Editorial Labor S.A.

-História de España. Pierre Vilar, Editorial Crítica.

-História de Catalunya. El Periódico, Editorial Primera Plana (Grupo Z)

-Geografía i história IBÉRIA BUP 3er curs. M.Balanzá, M.llorenç. Editorial Vicens Vives.

-Geografía i História d'Espanya i els Països Hispànics 3er de BUP. F.Molinero, C. Philipin i C.Gatell

Internet:

Buscadors:

-www.nosaltres.com

–www.google.es/com

Pàgines:

–www.geocities.com/Athens/Grete/2408/index.html

–www.usuarios.tripod.es/germanies

ÍNDEX:

- **El final de la Guerra Civil.**
- La Batalla de l'Ebre i la caiguda de Catalunya
- La derrota final de la República
- **El primer govern franquista.**
- La repressió de la postguerra: els empresonaments massius, les execucions i l'exili.
- La repressió cultural i l'abolició de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya.
- La influència estrangera: els feixismes alemany i italià
- **Bases socials del Franquisme.**
- La Falange
- El sindicat vertical
- les organitzacions juvenils
- L'exèrcit: militars en el poder
- L'església: el Nacional-catolicismo.
- **La política exterior.**
- 1ª fase: 1939–1946: Espanya i la II Guerra Mundial

La No Beligerància

La División Azul

4.2.2ª fase 1939–1946: Espanya i la II Guerra Mundial

La Guerra freda

El Concordat amb la Santa seu

Els pactes amb Estats Units d'Amèrica

La qüestió colonial: Marroc, Ifni.

- **L'oposició al règim franquista**
- La guerrilla: Els Maquis
- El govern a l'exili. La Generalitat a França
- **La mobilització social:** La Vaga dels tramvies a Barcelona
- **L'evolució econòmica**
- Evolució demogràfica
- La Població: moviments migratoris
- De l'autarquia a la Liberalització

6.4. Evolució dels sectors econòmics

- **Entrevista a un testimoni viu de l'època**

- **Bibliografia**